

Senja kommune

post@senja.kommune.no

Tromsø, 05.09.2021

Dette brevet sendes på vegne av Harstad Turlag, Troms Turlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Naturvernforbundet Troms, Norsk Ornitologisk Forening avd. Troms, 4H Troms, Troms Krets av Norges KFUK-KFUM Speidere, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Troms Orienteringskrets, Nordnorsk Botanisk Forening, Troms Fylkeskystlag, Framtiden i Våre Hender Nord, Tromsø Casting- og Fluefiskeforening, Midt-Troms Naturlag

Samlet uttalelse til fem planer for kommunens natur, friluftsliv, idrett og kultur

Kommunedelplan for naturmangfold, Kulturminneplan, Plan for friluftslivets ferdselsårer, Sektorplan for idrett, friluftsliv og kultur, Kartlegging av viktige friluftslivsområder

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Senja kommune har en samkjørt runde for innspill til fem planer som omhandler kommunens natur, friluftsliv, idrett og kultur på høring og offentlig ettersyn. FNF Troms er et samarbeidsnettverk mellom ulike natur- og friluftslivsorganisasjoner i Troms og det er på bakgrunn av disse interessene vi gir våre innspill.

Innhold

Innledning	2
Kommunedelplan for naturmangfold.....	3
Naturkrise.....	3
Bærekraftsmål 14 og 15 må inkluderes i planen	3
Kunnskapsgrunnlaget.....	4
Kommentarer til innhold og strategier for planen.....	4
Konkrete innspill på naturmangfold	4
Kulturminneplan	5
Plan for friluftslivets ferdselsårer	5

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
 troms@fnf-nett.no | Holtvegen 66, 9269 Tromsø | 951 75 403
 organisasjonsnummer 996 197 786 | www.fnf-nett.no/troms

Vurdering etter naturmangfoldloven og kulturminneloven	6
Medvirkning	6
Sektorplan for idrett, friluftsliv og kultur.....	6
Friluftsliv i et folkehelseperspektiv.....	6
Kartlegging av viktige friluftslivsområder	7
Kartlegging av friluftarealer i sjø	7
Planlagt grafittgruver på Nord-Senja.....	7
Generelt om medvirkning	Feil! Bokmerke er ikke definert.

Innledning

Senja kommune viser på sine nettsider og i de aktuelle plandokumentene til en fantastisk og variert natur i hele kommunen:

Senja kommune består av store og mangfoldige naturområder som strekker seg fra storhavet på yttersiden av Senja med et rikt marint liv bestående av viktige fiskeområder, områder med taeskog, skjellsandområder og flere registrerte områder med koraller. Øya Senja har en variert geologi og natur, av mange kalt et Norge i miniatyr. Landskapet varierer fra steile fjell som går rett i havet, til høyfjell, myrer og skogsområder med lauvtrær og kystfuru. Det er flere vassdrag og innsjøer med anadrom fisk i kommunen og mellom øya og fastlandet ligger et åpent fjordsystem. Fastlandsdelen av Senja grenser i nord mot den nasjonale laksefjorden Malangen. Her finner vi også Rossfjordstraumen, et poll- og strømsystem med ferskvann øverst og sjøvann i dypet. Området er vernet som marint verneområde. 6 Variasjonen og rikdommen i naturmangfold er reflektert i antall verneområder i kommunen. I tillegg til Ånderdalen nasjonalpark har kommunen 22 andre verneområder. Et område i Andfjorden er i tillegg under utredning som marint verneområde. Både sjø og land er viktige arealer for kommunen i forhold til næringsaktivitet, friluftsliv og som kulturbærer. Hele kommunen inngår derfor i planområdet, inkludert kommunens sjøarealer.

FNF Troms arrangerte i sommer en «Ung ressurs i friluft»-friluftslivssamling til Kråkeslottet på Senja. Dette skulle være en møteplass for ungdom som vil møte andre som også liker natur og friluftsliv. Vi hadde en herlig tur der både deltakere og arrangører fikk fantastiske opplevelser i et vakkert landskap og en smakebit av hva kommunen har å by på av natur- og friluftslivsopplevelser. Les mer om turen på våre nettsider¹.

Vi ønsker å komme med innspill til de aktuelle planene hver for seg:

¹ Tur til Kråkeslottet: <https://fnf-nett.no/troms/oppdatering-ung-ressurs-i-friluft-friluftslivssamling-pa-krakeslottet-senja-25-27-juni-2021/>

Kommunedelplan for naturmangfold

Kunnskap om naturmangfold er et våre viktigste verktøy for å gjøre de beste valgene for den naturen vi alle er avhengige av fremover og denne planen (første av sitt slag i Troms!) er en positiv utvikling. Tap av naturmangfold er sammen med klimaendringene de to store miljøutfordringene i verden, og det skjer raskt. Kommunen som planmyndighet har et betydelig ansvar for å stanse nedbygging av viktige naturområder og fragmentering av viktige leveområder for dyr og planter. Dette bør derfor være førende for arealforvaltningen. I 2007 konkluderte Riksrevisjonen med at store deler av norsk natur blir ødelagt som følge av dårlig arealforvaltning². Samtidig viser gjeldende norsk rødliste for arter at nærmere 2355 (11 %) av de vurderte norske artene er truet³. En oppdatering av denne lista kommer i siste kvartal 2021⁴. Norsk rødliste for naturtyper inneholder 123 naturtyper, hvorav 74 er å regne som truet⁵. Det er derfor meget viktig at kommunene ikke planlegger nedbygging i områder hvor truede arter og naturtyper finnes.

Da kommunen hadde Planprogram for kommunedelplan for naturmangfold ute på høring og offentlig ettersyn i april i år, uttalte FNF Troms seg til denne. Vi viser til den uttalelsen⁶, og ønsker å trekke frem følgende punkter:

Naturkrise

FNF Troms vil anbefale Senja kommune å oppdatere sin erklæring om klimakrise til en **natur- og klimakrise** i tråd med de funnene som er gjort blant annet gjennom FNs Naturpanel.⁷ Hvis man velger å ikke gjøre dette mener vi det er direkte misvisende også utfra norske forhold. Naturpanelet har erklært en global naturkrise, men Norge er også en del av denne, og den naturen vi har igjen i nord bør vi forvalte med største forsiktighet og visshet om at dette er verdifullt i global sammenheng.

Bærekraftsmål 14 og 15 må inkluderes i planen

FNF Troms mener **det er veldig uheldig at bærekraftsmål 14: Liv under vann og 15: Liv på land er utelatt i en kommunedelplan for naturmangfold**. Stockholm Resilience Center har laget figuren under som langt på vei illustrerer hvor viktig biosfæremålene er for alle de andre målene, og dette bør komme frem i planen som skal utarbeides for naturmangfold i Senja kommune.⁸ **Vi anbefaler derfor at disse målene blir inkludert i kommunedelplanen på en uttrykkelig måte.**

² https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2006-2007/dok_3_11_2006_2007.pdf

³ <https://www.artsdatabanken.no/Rodliste/Resultater>

⁴ https://artsdatabanken.no/Pages/300656/Ny_Roedliste_for_arter_i

⁵ https://www.artsdatabanken.no/Pages/258588/Presentasjon_av_Roedlista

⁶ Uttalelse fra FNF Troms: <https://fnf-nett.no/troms/wp-content/uploads/sites/19/2021/05/Uttalelse-naturmangfold-Senja.pdf>

⁷ <https://www.sabima.no/ipbes/> og <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/Naturpanel-ipbes/>

⁸ https://www.researchgate.net/figure/The-SDG-wedding-cake-Source-Stockholm-Resilience-Institute-The-European-Commission_fig4_339782904

Kunnskapsgrunnlaget

Det bør gis en nærmere beskrivelse av hvordan man skal tette kunnskapshull og en plan for innhenting av kunnskap- samt fastslå om man har fagpersoner som kan vurdere kunnskapen. Det er et kjent problem at databasene over naturmangfold i Norge ikke er gode nok, at det er litt tilfeldig om noe er kartlagt eller registrert og har store kunnskapshull, både for arter og naturtyper.

Kommentarer til innhold og strategier for planen

Arealnøytralitet og arealregnskap er forvaltningsverktøy som blir mer og mer aktuelle i lys av den pågående naturkrisen og en kommunedelplan for naturmangfold er viktig for å kunne realisere slike mål i kommunen. Vi håper Senja kommune vil ha mål om arealnøytralitet i den kommende arealplanen for kommunen og at planen som utarbeides nå skal bli en viktig nøkkel til å få til dette.

I utbyggingsområder, for eksempel hyttefelt, der det er naturverdier, bør man ha en form for overvåking av status for naturverdiene. Eventuelt gjennomføre avbøtende tiltak for å kompensere for tap av naturverdier.

Det er svært positivt at planen legger opp til å utarbeide strategier og rutiner i forbindelse med planarbeid som omfatter naturmangfold og vi anbefaler i den forbindelse følgende:

- Tidlig involvering av organisasjoner, personer med lokal økologisk kunnskap som jegere, kystfiskere, laksefiskere, botanikere og andre relevante aktører.
- Rutiner for hvordan man skal kvalitetssikre eksisterende kunnskap.
- Rutiner for hvordan manglende kunnskap og føre-var hensyn skal håndteres i planarbeid. Dette for å unngå at naturverdier i ikke-kartlagte områder går tapt.
- Plan for spredning av fremmede arter

Konkrete innspill på naturmangfold

Som nevnt i uttalelsen fra april har FNF Troms mottatt en feltrapport fra Buskerud Botaniske Forening gjennom vårt nettverk fra deres kartlegging i 2019. De to rapportene kan leses her: <https://fnf-nett.no/troms/troms-far-sinforst-kommunedelplan-for-naturmangfold-planprogram-pa-horing/>

Kulturminneplan

Kommunen er ansvarlig for å ivareta og legge til rette for bruk av kulturminner og steder, kulturmiljøer og landskap i arealbruk og samfunnsplanlegging.⁹ Det er en nasjonal målsetting å redusere tapet av verneverdige kulturminner. Kulturmiljøer og kulturminner er ikke-fornybare ressurser, som er tapt for alltid dersom de blir ødelagt eller fjernet. Miljøovervåkingsundersøkelser viser at om lag 0,8 prosent av de verneverdige kulturminnene i Norge forsvinner hvert år.¹⁰ For å forhindre dette er kulturminneplaner i kommunene helt sentralt. Kulturminneplanen bør gi en god oversikt over viktige kulturminner og kulturmiljø i kommunen og inneholde en plan for forvaltningen av disse.

FNF Troms anser det som naturlig at ferdselsårene og kulturminneplanen korresponderer da friluftslivet nå ser en økende interesse for at folk gjerne vil vite hva som er historien i de landskapene de ferdes i. Samtidig er det viktig å beskytte de områdene som er særlig utsatt for slitasje, og ta sikte på å legge ferdselsårer utenom slike områder.¹¹

FNF Troms vil også anbefale Senja kommune å utvide denne planen fra en ren Kulturminneplan til en Kulturmiljøplan. Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Kulturmiljøer kan for eksempel være et byområde, ei setergrend, et fiskevær eller et industriområde med fabrikker og boliger. Over 94 prosent av kommunene i Norge er i gang med arbeidet med en kulturmiljøplan. En kulturmiljøplan setter mål for kommunens arbeid med kulturmiljø, gir en oversikt over verneverdige kulturminner og kulturmiljø, og foreslår tiltak for hvordan de kan brukes og tas vare på. Så langt har 50 prosent av Norges kommuner vedtatt en kulturmiljøplan og 44 prosent er i gang med å utarbeide en kulturmiljøplan.¹²

Plan for friluftslivets ferdselsårer

FNF Troms representerer region Troms i prosjektgruppa for ferdselsåreprosjektet i Troms og Finnmark. Vi har satt stor pris på å få være en del av dette prosjektet og på den måten kunnet informere og involvere våre tilsluttede organisasjoner. Vi har tidligere gitt et generelt innspill til kommunene i Troms, som kan leses på våre nettsider.¹³

Økt bruk av naturen medfører mer slitasje, behov for flere turstier og andre tilrettelegginger. Samtidig vil klimaendringer gi økt fokus på sikkerhet med hensyn til eksempelvis rasfare, og vi har i tillegg en alvorlig naturmangfoldkrise i verden. I tillegg er det viktig at en slik plan hensyntar kultur og samiske ferdselsårer. Det er derfor viktig at også friluftslivet ivaretar hensynet til sårbar natur, sikkerhet og kultur i sine prosjekter. Her mener vi en plan for friluftslivets ferdselsårer vil kunne kvalitetssikre disse prosessene og samtidig ivareta både turglede, naturmangfold, sikkerhet og kultur i en helhetlig vurdering og planlegging av friluftslivets ferdselsårer i den enkelte kommune.

⁹ <https://www.riksantikvaren.no/om-kulturminneforvaltningen/>

¹⁰ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/kulturmiljo/>

¹¹ <https://www.riksantikvaren.no/wp-content/uploads/2021/03/PM-Nettside-Presentasjon-ferieopplevelser-2020-2021.pdf>

¹² <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/kulturmiljo/>

¹³ https://fnf-nett.no/uttalelser-horinger/wp-content/uploads/sites/19/2021/04/Innspillsbrev_friluftslivets-ferdselsarar_kommunene.pdf

Vurdering etter naturmangfoldloven og kulturminneloven

Vi håper planen for friluftslivets ferdselsårer i kommunen vil føre til at etablering av nye turstier i regionen ikke blir lagt i områder med mange rødlistearter/naturtyper der dette vil være skadelig, og at det gjøres tilstrekkelige vurderinger etter naturmangfoldloven. Vi vil også understreke at det ikke bare er nye turstier som krever en vurdering av naturmangfold, men også eksisterende stier som legger opp til økt ferdsel, gjennom for eksempel skilting og merking, bør vurderes opp mot sårbare arter og naturtyper. En lignende vurdering må gjøres i forhold til kulturminner og kulturmiljøer og ta hensyn til samiske ferdselsårer.

Her vil vi påpeke at det er mange frivillige organisasjoner som sitter på mye lokalkunnskap verdt å ta med i planarbeidet.

Medvirkning

FNF Troms er opptatt av at tilrettelegging for friluftsliv på ulike måter gjøres i nært samarbeid med frivillige organisasjoner i den enkelte kommune. Frivilligheten er ofte en svært viktig bidragsyter og har allerede ansvar i flere kommuner for vedlikehold med mer av turstier og friluftsanlegg, da er det viktig at lag, foreninger og ildsjeler blir involvert på en måte der de kan ivareta egne interesser og innsats, samt bidra med viktig lokalkunnskap. Vi synes også det er positivt om en klar veileder beregnet på frivillige organisasjoner blir formidlet slik som her fra Viken fylkeskommune: [For frivillige organisasjoner: Mer om Friluftslivets ferdselsårer - Viken fylkeskommune](#)

Sektorplan for idrett, friluftsliv og kultur

Friluftsliv i et folkehelseperspektiv

Kombinasjonen fysisk aktivitet og naturopplevelse gir gode helseeffekter, og friluftsliv er en viktig kilde til livskvalitet og både fysisk og psykisk helse. Forskning viser at fysisk aktivitet bidrar positivt til konsentrasjon, hukommelse og mental kapasitet og motvirker både depresjon og demens. Det å bevege seg, særlig i naturen, forebygger stress og utbrenthet, og er noe av det beste man kan gjøre for god hjernehelse.¹⁴

Å få flere til å delta i fysisk aktivitet utendørs vil gi gode folkehelseeffekter, og det er viktig at friluftsliv prioriteres på lik linje som idrett. Nærhet til natur og mulighetene for å være fysisk aktiv har avgjørende betydning for hvor aktive folk er (Meld St. 18 (2015-2016) *Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*).¹⁵ Forutsetningen for å drive friluftsliv er at det er grønne strukturer og naturområder nær der folk bor, og at det er godt merkede turmuligheter. I dag ligger bare om lag halvparten av norske boliger 500 meter eller nærmere nærturterreng.¹⁶ Skilting og merking av stier og turruter er også viktig for å øke bruken av nære turområder, slik man har sett for eksempel i Turskiltprosjektet.

¹⁴ <https://forskning.no/hoyskolen-kristiania-trening-partner/hadde-fysisk-aktivitet-vaert-en-pille-ville-alle-tatt-den/1239833>

¹⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>

¹⁶ https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/folkehelsepolitisk-rapport/Folkehelsepolitisk%20rapport%202017.pdf/_attachment/inline/4510fa5e-942c-4dcd-b169-2160d54687b8:3f359de7447af72b37c030572afe69919d0871ca/Folkehelsepolitisk%20rapport%202017.pdf

FNF Troms stiller seg svært positiv til at Senja kommune ønsker å sette opp en dagsturhytte. Dette vil bli et fint lavterskel turmål, som vi håper blir tilgjengelig for alle og som hensyntar omkringliggende naturkvaliteter på en god måte.

Kartlegging av viktige friluftslivsområder

FNF Troms er glade for at nye Senja kommune har igangsatt arbeidet med å revidere kartleggingen etter sammenslåingen for å få et helhetlig datasett for den nye kommunen.

Kartlegging av friluftssarealer i sjø

Vi oppfordrer til at friluftssarealer i sjø inkluderes i arbeidet. I lys av arbeidet med kystsonerplaner og dispensasjoner i fylket ser vi at kartlagte friluftssområder i sjø ofte er en mangelvare. Et styrket kunnskapsgrunnlag når det gjelder friluftssområder i sjø vil gi en større forutsigbarhet i kystsonerplanlegging og andre arealsaker framover, samt bidra til å sikre allmennhetens interesser i større grad enn i dag. Organisasjonene mener kartleggings- og verdisettingsarbeidet er en gylden anledning til å inkludere disse arealene. Vi anbefaler dette forskningsprosjektet i Troms som en del av kunnskapsgrunnlaget: <https://www.facebook.com/fritidsfiskeforskning/>

Planlagt grafittgruver på Nord-Senja

Vi vil uttrykke vår bekymring over at det er planlagt en grafittgruve i et viktig område for natur og friluftsliv.

Gruvedriften vil føre til en rekke negative konsekvenser for friluftsliv i urørt natur både i Bukkedalen, fjellområdet Bukken, Geita, Tuva, Sjøvannet og i hele området langs Lysbotnvassdraget. Bare på Geita har det de siste fem årene vært nærmere 1200 registrerte turgåere. Det vil også medføre store negative konsekvenser for oppholds- og trekkveier for elg og rein, for viktige jaktområder for elg og rype, for vassdraget Lyselva/ Lysvannet med laks, sjørøye og sjøbørting, for grunnvann og drikkevannskilder, for bær- og soppsanking m.m.

Gruvedrift har også mange andre steder vist seg å ha negative konsekvenser både mht luft-, støy- og vannforurensning og endring av artsmangfold i gruveområdet. Urørte naturområder blir stadig mindre. Nettopp derfor må slike områder beskyttes for naturinngrep og ikke ofres til fordel for å øke profitten til utenlandske mineralselskaper.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Troms

Christine Myrseth
Koordinator
FNF Troms